

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ САМОВИЗНАЧЕННЯ

MOTIVATIVE FACTORS OF SELF-DETERMINATION

УДК 330.1

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-2>**Мельник Л.С.**

викладач

Фаховий коледж мистецтв та дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну**Melnyk Liudmyla**Professional College of Arts and Design
Kyiv National University
of Technology and Design

Людина стверджується як особистість через цілеспрямовану діяльність і є носієм своєї здатності до праці. Неоднорідність праці вивчають і правознавство, і соціологія, і філософія, і економіка, що проявляється по-різному в історичних, економічних та соціальних умовах. Інтенсивний розвиток економіки зумовив необхідність професійної мобільності і конкурентоспроможності. У статті проаналізовано роль глобалізації та основні напрями і чинники її впливу на мотиви вибору професії. За підсумками аналізу та узагальнення географії досвіду досліджень мотивів вибору професії молодими людьми з різних країн світу дійшли висновку, що значимість чинників вибору професії та ступінь їхнього впливу істотно відрізняються. На підставі проведеного дослідження виявлено ключові чинники, що визначають вибір професії молодими людьми з України і Китаю. Розглянуто особливості і відмінності мотиваційних пріоритетів молодих людей різних країн.

Ключові слова: професія, мотивація, цінність, професійне самовизначення, кадровий потенціал.

Человек утверждает себя как личность через целенаправленную деятельность и

является носителем своей способности к труду. Неоднородность труда изучают и правоведение, и социология, и философия, и экономика, что проявляется по-разному в исторических, экономических и социальных условиях. Интенсивное развитие экономики обусловило необходимость профессиональной мобильности и конкурентоспособности. В статье проанализированы роль глобализации, основные направления и факторы ее влияния на мотивы выбора профессии. По итогам анализа и обобщения география опыта исследованных мотивов выбора профессии молодыми людьми из разных стран мира пришли к выводу о том, что значимость факторов выбора профессии и степень их влияния существенно отличаются. На основании проведенного исследования выявлены ключевые факторы, определяющие выбор профессии молодыми людьми из Украины и Китая. Рассмотрены особенности и различия мотивационных приоритетов молодых людей разных стран.

Ключевые слова: профессия, мотивация, ценность, профессиональное самоопределение, кадровый потенциал.

Man lives and asserts himself as a person through purposeful activity, which is focused on the creation of values due to human needs; one of the main types of human activity along with play, cognition, communication. Man is the bearer of his ability to work. Work is inconceivable without man, man is inconceivable without labor. Labor - a specific kind of work. The heterogeneity of labor is manifested in the fact that different manifestations of labor are studied by jurisprudence, sociology, philosophy, and economics. In addition, the labor (professional) activity itself is manifested differently in different historical, economic and social conditions. A profession that meets a person's interests gives him pleasure. The world of professions is quite mobile. Some professions are a thing of the past, others are emerging. Intensive economic development has necessitated professional mobility and competitiveness of workers. The question of choosing a profession arises. Choosing a profession is a rather complex and long motivational process, because a person's satisfaction with his own life depends on the right choice. Professional self-determination is an important factor in the further self-realization of the individual in a particular profession. The constant search for a place in the world of professions allows a person to find himself as a specialist needed by society. Youth is the human potential of the country. The realization of human resources largely depends on the awareness of the choice of profession by young people. The study of the influence of motivating factors in choosing a profession will build an effective system of desires, needs, values of young people. The article analyzes the role of globalization and the main directions of its influence on the motives for choosing a profession. Based on the results of analysis and generalization of the geography of experience in researching the motives for choosing a profession by young people from around the world, they concluded that the importance of factors of choosing a profession and the degree of their influence differ significantly. Factors motivating the choice of profession are studied. Based on the study, the key factors determining the choice of profession by young people from Ukraine and China who receive education in higher education are identified. Peculiarities and differences of motivational priorities of young people of these countries are considered.

Key words: profession, motivation, value, professional self-determination, personnel potential.

Постановка проблеми. Аналізуючи мотиваційні чинники, слід чітко розрізнати мотив – спонукання до активності та мотивацію – це певна сила, що змушує людей діяти і досягати поставлених цілей або пояснення причин вже виконаних дій самим суб'єктом й суттєво може відрізнитися від істинних мотивів. Актуальність питання мотиваційних чинників та їхнього впливу на самовизначення молодої людини пояснюється, з одного боку, тим, що індивідуальні характеристики (установка, потреби, інтереси, рівень досягнень, особливості інтелекту) значно впливають на вибір професій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На вибір професії впливає безліч чинників, а саме соціально-економічний статус, інтелект, спеціальні здібності, стать, а також професія батьків. На думку Джона Генрі Холанда, більшість соціальних та

психологічних впливів, які спрямовуються на цей вибір, здійснюється ще в дитинстві. Над проблемою вибору професії та мотивації працювали такі вчені, як Є.П. Ільїн, Г. Крайг, І.С. Кон, Ф.У. Тейлор, Е. Мейо, Ф. Ротлісбергер, Д. Макгрегор, У. Уайт, Ф. Герцберг, К. Муздибаєв, Л.А. Головей [1]. Як відзначають В.Ф. Грищенко [1] та Є.П. Ільїн [2], профорієнтація сприяє вибору майбутньої професії. К. Вюст та Л. Шиміч підкреслюють у своїх дослідженнях, що у німецької молоді найбільш значущим чинником вибору професії є високий дохід та гарантії зайнятості, а для хорватів це не суттєво. Д. Тао, Р.Чжан, Е. Лу відзначають, що оплата праці традиційно є високим мотиватором для китайських студентів-мігрантів у Канаді і для студентів із Південної Африки [6]. П. Акосах-Твумаси, Т. Емето, Д. Ліндсай притримуються думки, що

престиж професії – вагомий чинник професійного самовизначення.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз мотиваційних чинників молодих осіб під час вибору майбутньої професії як в Україні, так і в інших країнах світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибір професії є важливим етапом визначення сфери трудової діяльності для молодих людей, оскільки впливає на все професійне життя, визначає можливості формування професійної майстерності та розвитку в професійній сфері. Як відзначають В.Ф. Грищенко [1] та Є.П. Ільїн [2], профорієнтація сприяє формуванню альтернативного вибору професійної праці в мінливих умовах життя і професійної діяльності працездатної людини, тобто вибору професійної кар'єри. Таким чином, мотиви вибору професії не формуються самі по собі, на них впливає комплекс заходів, спрямованих на підготовку молоді до усвідомленого вибору професії з урахуванням здібностей самого працівника і ситуації на ринку праці.

Правильний або помилковий вибір професії молодими людьми впливає на можливості самовизначеності.

Самовизначеність, тобто реалізація свого призначення, є сенсом життя людини, як і будь-якої системи, що володіє волею. Щоб повністю розібратися у цьому процесі, для початку проаналізуємо, що таке призначення. У кожної людини є цілі, які вона досягає за рахунок зміни свого стану за допомогою особистих ресурсів і взаємодії з навколишнім середовищем. Досягнення мети дає результати, нові ресурси. Тобто для реалізації призначення потрібно досягти певного оптимального стану, розвинути себе, розширюючи навколишнє середовище. Із формулювання особистого призначення можна визначити мету свого життя, свою місію і покликання. Покликання – це сукупність здібностей і технологій, що дають змогу людині впливати на певні ознаки і досягати певних цілей з оптимальною успішністю та ефективністю. Самореалізація значною мірою залежить від цінностей, які формують образ ідеального життя.

Цінність – це ідеал, який є причиною для розвитку і самореалізації людини й мотивує її на постановку та досягнення цілей. Тобто призначення визначається тими цінностями, які людина хотіла б мати в процесі свого життя і після його реалізації, наприклад свободу, щастя, гармонію, любов і т. д. Також на самореалізацію впливають принципи. Принцип – це правило для досягнення певної мети, яке не є обов'язковим і якого людина дотримується самостійно під час прийняття рішень і виконання дій. Принципи дають змогу гарантовано досягати певних цілей і грають роль фільтрів, які допомагають запобігти вчиненню помилок і нанесенню шкоди.

Так, помилковий вибір професійного самовизначення викликає незадоволеність подальшою роботою, негативно впливає на трудову мотивацію, зумовлює низьку продуктивність праці, не дає змоги розкрити таланти і здібності людини. У зв'язку із цим підвищується актуальність вивчення впливу чинників формування мотивації під час вибору професії.

Категорія «молодь» визначається Організацією Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) не як фіксована вікова група, а як рухлива, неоднорідна категорія, яка включає молодих людей у період переходу від дитячої залежності до дорослої незалежності й усвідомлення їх взаємозалежності як членів спільноти. Але водночас у кожній країні світу встановлено чітко визначені вікові межі працездатної молоді, оскільки дана соціальна група бере участь у трудових відносинах, істотно впливає на стан ринку праці в країні. Для молодих людей у багатьох країнах розробляються і реалізуються програми державної підтримки, оскільки молодь є соціально вразливою групою населення і т. д.

Людина не знає свого призначення з народження, але може сказати, яке заняття їй приносить задоволення і викликає позитивні емоції, а яке абсолютно не подобається. Це перший етап самовизначеності: людина усвідомлює свій характер, темперамент, схильності, таланти і визначає, як реалізувати призначення, але поки не розуміє, у чому воно полягає. Потім людина узагальнює свій досвід, свідомо ставить перед собою цілі, розвивається більш спрямовано і досягає перших успіхів. Це другий етап самовизначення: людина усвідомлює, що можна зробити для реалізації свого призначення, але все ще не розуміє, у чому воно полягає. І, нарешті, людина узагальнює свої цілі й успіхи і визначає, навіщо вона це робить: чи усвідомлює своє призначення і мету життя. У цілому цей процес називається самовизначенням. Самовизначення – це процес повного усвідомлення і прийняття всіх аспектів самого себе та навколишнього середовища для виконання своєї функції, розвитку й самореалізації.

Людина проживає і водночас виконує такі основні процеси:

– Виховується: взаємодіє з навколишнім середовищем і визначає, що приносить користь, а що – втрати.

– Навчається: пізнає себе і світ, накопичує знання про нього.

– Усвідомлює: визначає і приймає свій характер, таланти, призначення і мету життя.

На основі цих процесів людина накопичує досвід, розвивається, ставить особисті цілі, діє і витрачає особисті ресурси для їх досягнення. При цьому самовизначення може переходити на новий, більш усвідомлений рівень. Тоді людина може коригувати, уточнювати формулювання свого таланту і призначення, змінювати існуючі цілі, відмовлятися від них або ставити нові. Тобто самовизначення є

накопичувальним процесом: чим більше людина отримує досвіду, тим краще вона усвідомлює себе і своє призначення. Основними засобами самовизначення є самосвідомість і рефлексія, що дають змогу пізнавати себе і навколишній світ, свої поточні та потенційні можливості, бажання, принципи цінності й перспективи особистого розвитку. З їх допомогою людина може подивитися на себе як би з боку, визначити, що і навіщо їй робити далі, й оцінити, чи правильно те, чим вона займається нині.

В Україні значний внесок у формування мотивів вибору професії робить профорієнтаційна робота, що проводиться у школах. У Китаї складається аналогічна ситуація: у багатьох китайських школах у рамках профорієнтаційної роботи викладається дисципліна «Філософія вибору професії». Окрім того, багато китайських школярів мають можливість ще на стадії отримання шкільної освіти отримати робочу професію з можливістю проходження практики на підприємстві. Навчання здійснюється у школах кваліфікованими робітниками. В Україні та в Китайській Народній Республіці молодь на ринку праці – це молоді люди у віці від 16 до 29 років включно. У зв'язку із цим до 16 років мотиви вибору професії вже повинні бути сформовані. У реальних умовах вибір професії відбувається під впливом батьків і друзів, школи, засобів масової інформації [3].

На вибір професії впливають різні чинники. В умовах глобальної діджиталізації всіх сфер життєдіяльності молоді люди отримують уявлення про різні моделі культури й економіки, відмінності способу і рівня життя. Змінюється думка про «хорошу роботу», трудові цінності і мотиви трудової діяльності, потреби, бажання, думки та ідеї, інстинкти та рефлексії.

Але, незважаючи на національні уявлення про професійне благополуччя внаслідок глобалізації, особливості розвитку національних економічних систем, стан ринку праці в країнах, рівень життя, тенденції розвитку окремих секторів економіки, рівень розвитку соціальної сфери в окремо взятій країні також впливають на потреби і цінності людини у сфері трудової діяльності, формують певні стандарти «правильної професії». Ми вважаємо, що мотивація вибору професії зумовлена синтезом національних уявлень, а також уявлень і стандартів, які несе із собою час.

Деякі мотиви можуть виникати самостійно, але щоб людина могла сама себе спонукати діяти, їй необхідна мотивація. Мотивація – це свідомий внутрішній процес включення мотивів для виконання дій і досягнення певної мети. Вона дає змогу почати виконання дій, дає енергію для їх завершення і переходу в бажаний стан. З її допомогою можна управляти своєю поведінкою, визначати новий напрям діяльності, її темп, необхідний рівень планування, організації та контролю.

Чинники формування мотивації під час вибору професії можна класифікувати на зовнішні і

внутрішні (табл. 1). Зовнішні чинники визначаються економічними і соціальними умовами життя: зміною свого статусу та своєї взаємодії з навколишнім середовищем, своїх зв'язків і відносин, наприклад бути визнаним, шанованим, корисним, доброзичливим; внутрішні – моральними цінностями й особистісними установками молодих людей, здібностями до певного виду діяльності, змінами свого внутрішнього стану, своїх підсистем, елементів і зв'язків між ними, наприклад поїсти, попити, відпочити, потренуватися, почитати, вивчити.

Таблиця 1

Мотиваційні чинники самовизначеності

Мотиваційні чинники самовизначеності	
Зовнішні	Внутрішні
1. дохід від трудової діяльності; 2. престижність і популярність професії; 3. затребуваність професії; 4. гарантії зайнятості (залежно від сектору економіки); 5. вплив батьків, друзів, знайомих	1. відповідність професії здібностям людини; 2. інтерес до певної професійної сфери; 3. можливості самореалізації і самовираження; 4. можливості професійного розвитку та кар'єрного зростання

Вплив чинників, що визначають вибір професії, може суттєво відрізнитися залежно від економічного складу суспільства, особливостей соціальної системи, національного менталітету молоді, культурних особливостей, звичаїв і традицій. К. Вюст та Л. Шиміч підкреслюють у своїх дослідженнях, що результати соціологічного опитування, проведеного серед німецьких і хорватських студентів, показали, що у німецької молоді найбільш значущим чинником вибору професії є високий дохід та гарантії зайнятості (останніми роками в Німеччині помітно скоротилася кількість співробітників у віці до 25 років, що мають постійні трудові договори на тривалий термін). Водночас хорватська молодь не приділяє цьому чиннику велику увагу [4]. Д. Тао, Р. Чжан, Е. Лу відзначають, що винагорода за працю традиційно є високим мотиватором для прийняття рішень під час вибору професії та кар'єрних переміщень серед китайських студентів-мігрантів у Канаді [5]. Високий дохід відіграє важливу роль під час вибору професії і для студентів із Південної Африки [6]. Навпаки, потреба у високій заробітній платі майже не впливала на вибір професії серед студентів інженерних спеціальностей в Індії і молодих японців [7].

Для молодих людей з України, Індії, Південної Африки, Хорватії, Японії і Кореї престиж професії є важливим чинником під час прийняття рішень у професійному виборі. Дослідники з Африки О. Божуве і С. Мбанджа підкреслюють, що більше половини людей, що брали участь у південноафриканському дослідженні мотивів вибору професії,

оцінили даний чинник як другий за ступенем важливості, вказавши, що престижна робота дасть їм змогу жити повноцінним, у матеріальному забезпеченні, життям і користуватися повагою у суспільстві [8]. Японці і корейці також притримуються думки, що престиж професії – вагомий чинник професійного самовизначення. Успішний вибір молоддю з Танзанії зумовлений більше внутрішніми переконаннями. Молоді люди, які вибирають програми навчання на основі своїх здібностей та інтересів, більш задоволені працею після завершення навчання і рідше працюють не за отриманою спеціальністю. Багато китайських дослідників указують на те, що в китайській культурі особисті чинники мотивації мають істотне значення, проте соціальні чинники сильніші під час вибору професії [9].

Віддаленість робочого місця від місця проживання часто не дає змоги молоді вибирати професію, пов'язану з бажаною сферою діяльності. Азіатська молодь, діяльність якої стосувалася готельного та туристичного напрямку, більшою мірою бере до уваги такий чинник, як доступність робочих місць порівняно з американською молоддю з тих ж напрямків діяльності [9].

Можливості професійного розвитку та кар'єрного зростання є найважливішим мотиваційним чинником вибору професії для молоді з Південної Африки, забезпеченість і успішна професійна діяльність батьків мотивує вибір тієї ж професії дітьми. Це доводить, що значимість і ступінь впливу окремих чинників вибору професії суттєво відрізняються у молодих людей із різних країн.

Із метою виявлення значущості чинників було проведено соціологічне дослідження. До вибірки увійшли молоді українці і китайці, які отримують освіту у вищих навчальних закладах України і Китаю.

Більшість із них навчається в університетах Харкова (Харківський національний університет ім. Каразіна, Харківський національний медичний університет), Києва (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський національний університет технологій та дизайну, Національний авіаційний університет, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського і т. д.), Одеси (Одеський національний медичний університет), і майже 40% іноземців здобувають в Україні медичну освіту. Іноземна молодь навчається в українських вищих навчальних закладах за рахунок коштів фізичних осіб, тобто батьків. Більше того, в Україні вартість навчання для іноземців удвічі більша за ту, яку сплачують українські громадяни, що здобувають освіту на аналогічних спеціальностях.

Співпраця України з КНР у сфері освіти є одним із пріоритетних напрямків двосторонніх відносин. Основним механізмом її реалізації на міждержавному рівні є Підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти між Україною та КНР, утворена

у 2011 р. в рамках Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР. За підсумками заходу підписано Протокол і затверджено План заходів Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти на 2019–2021 рр., яким визначено пріоритетні для обох країн сфери двостороннього освітнього співробітництва. Українці ж, своєю чергою, можуть пройти навчання або стажування у вишах Китаю (Сільськогосподарському університеті м. Хенань, Педагогічному університеті м. Чжоуко, Університеті легкої промисловості м. Ченьджоу та ін.). Для цього китайська сторона надала 45 стипендій відповідно до Угоди про співробітництво в галузі науки між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти Китайської Народної Республіки. Пропозиція орієнтована на навчання за такими рівнями: бакалавр, магістр, аспірант, стажер [10].

Широкі можливості працевлаштування також грають ключову роль у професійному самовизначенні (37% китайських студентів вибрали даний чинник як пріоритетний). Цікаво те, що ніхто з китайських студентів не вибрав високий рівень оплати праці з одержуваної професії як головний мотиваційний чинник. Серед українців даний мотиваційний чинник є ключовим лише для 6% респондентів. Також ніхто з респондентів з обох країн не вказав, що ключовим чинником під час вибору професії була думка батьків або оточуючого середовища. Другим за значимістю мотиваційним чинником вибору професії для молоді обох країн є широкі можливості працевлаштування за отриманою спеціальністю: його вибрали 62% опитаних українців і 25% китайців. Третє місце для українців займає мотиваційний чинник «престижність, її популярність, гідний рівень оплати праці», а для молоді Китаю – «престижність професії і бажання батьків» [11].

Висновки з проведеного дослідження. Кожна людина народжується з певною метою, яку вона повинна досягти за своє коротке життя, безперервно розвиваючись за принципом ієрархічності, що визначає її призначення, використовуючи свою свідомість і ресурси. Збалансований розвиток усіх мотиваційних чинників дає змогу людині самовизначитися з оптимальною ефективністю і досягти мети. Для переходу в такий стан потрібно безупинно тренувати самодисципліну. На підставі отриманих результатів можна зробити такі висновки: внутрішні чинники мають пріоритетне значення для молоді, думки батьків не є значущим чинником самовизначеності молодими людьми, проте роль даного чинника для китайців вище, ніж для українців, а популярність для українців відіграє більшу роль, аніж для молодих людей із Китаю. Можливості професійного розвитку та кар'єрного зростання майже не грають ролі на стадії професійного самовизначення і вибору професійної діяльності ні для українських, ні для китайських студентів.

Помилковий вибір професії серед молоді зумовлений здебільшого впливом зовнішніх чинників (популярність професії, престижність, хороші можливості працевлаштування). Панівні чинники, що впливають на формування мотивації під час вибору професії, доцільно брати до уваги у процесі побудови системи профорієнтації молоді з урахуванням кадрової потреби регіонів, окремих роботодавців.

У будь-якому разі, визначення призначення – це, безумовно, переломний момент у житті кожної людини, а його реалізація – найбільш приємний і важливий процес у житті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю. Економічна оцінка трудового потенціалу території з урахуванням екологічного фактора в контексті інноваційного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 231–237.

2. Іллін Є.П. Мотивація та мотиви. Сходи психології. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2013. 512 с.

3. Статистична інформація про ринок праці України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

4. Вюст К. Кар'єрні переваги студентів: міжкультурне вивчення хорватських та німецьких студентів. *Journal of Scientific Papers*. 2017. № 3. С. 136–152. DOI: 10.14254/2071-789X.2017/10-3/10 (дата звернення: 27.08.2020).

5. Культурне формування кар'єрних прагнень: акультурація та стилі кар'єрної ідентичності китайських бікультур / Д. Тао та ін. *Канадський журнал поведінкових наук*. 2018. № 50. С. 29–41. DOI: 10.1037/cbs0000091 (дата звернення: 27.08.2020).

6. Fatima Abrahams, Rukhsana Jano, Burger van Lill. Factors Influencing the Career Choice of Undergraduate Students at a Historically Disadvantaged South African University. *Industry and Higher Education*. 2015. Vol. 29. Pp. 209–219. DOI: <https://doi.org/10.5367/ih.2015.0253> (дата звернення: 27.08.2020).

7. Гокуладас В.К. Чинники, що впливають на вибір першої кар'єри інженерів-бакалаврів у компаніях, що займаються програмним забезпеченням: досвід Південної Індії. *Міжнародний розвиток кар'єри*. 2010. № 15. С. 144–165. DOI: 10.1108/13620431011040941 (дата звернення: 27.08.2020).

8. Божуве О. Чинники, що впливають на вибір професії студентів-техніків із середніх шкіл, що раніше були в неблагополучному стані. *Journal of Psychology in Africa*. 2006. № 16. С. 3–16. DOI: 10.1080/14330237.2006.10820099 (дата звернення: 27.08.2020).

9. Систематичний огляд чинників, що впливають на вибір молоді у кар'єрі – роль культури / П. Акосах-Твумаси та ін. *Frontiers in Education*. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/educ.2018.00058/full#B1> (дата звернення: 28.08.2020).

10. Співпраця у сфері освіти. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/4965-spivpracya-v-galuzi-osviti> (дата звернення: 28.08.2020).

11. Україна та Китай. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (дата звернення: 28.08.2020).

REFERENCES:

1. Grishenko V. F., Kovalenko L. Yu. (2011) Ekonomichna otsinka trudovoho potentsialu terytorii z urakhuvanniam ekolohichnoho faktora v konteksti innovatsiynoho rozvytku [Economic assessment of the labor potential of the territory taking into account the environmental factor in the context of innovative development]. *Marketing ta menedzhment innovacij*, no. 2, pp. 231–237.

2. Illin Ye. P. (2013) *Motivaciya ta motivi. Shodi psihologiyi* [Motivation and motives. Stairs of psychology]. Ternopil: Navchalna kniga. Bogdan. (in Ukrainian)

3. Statistichna informaciya pro rinhok praci Ukrayini. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 27 August 2020).

4. Vyust K. (2017) Kar'yerni perevagi studentiv: mizhkulturne vivchennya horvatskih ta nimeckih studentiv [Career benefits for students: intercultural study of Croatian and German students]. *Journal of Scientific Papers*, no.3, pp.136–152. DOI:10.14254/2071-789X.2017/10-3/10 (accessed 27 August 2020).

5. D. Tao, R. Chzhan, E. Lu, Lalonde R. N. (2018) Kulturne formuvannya kar'yernih pragnen: akulturaciya ta stili kar'yernoyi identichnosti kitajskih bikultur [Cultural Formation of Career Aspirations: Acculturation and Career Identity Styles of Chinese Bicultures]. *Kanadskij zhurnal povedinkovih nauk*, no. 50, pp. 29–41. DOI: 10.1037/cbs0000091 (accessed 27 August 2020).

6. Fatima Abrahams, Rukhsana Jano, Burger van Lill. Factors Influencing the Career Choice of Undergraduate Students at a Historically Disadvantaged South African University. *Industry and Higher Education*. 2015, vol. 29, pp. 209–219. DOI: <https://doi.org/10.5367/ih.2015.0253> (accessed 27 August 2020).

7. Gokuladas V. K. (2010) Chinniki, sho vplivayut na vibir pershoji kar'yeri inzheneriv-bakalavriv u kompaniyah, sho zajmayutsya programnim zabezpechennjam: dosvid Pivdennoyi Indiyi [Factors influencing the choice of the first career of bachelor engineers in software companies: the experience of South India]. *Mizhnarodnij rozvitok kar'yeri*, no. 15, pp. 144–165. DOI: 10.1108/13620431011040941 (accessed 27 August 2020).

8. Bozhuve O. (2006) Chinniki, sho vplivayut na vibir profesiyi studentiv-tehnikiv iz serednih shkil, sho ranishe buli v neblagopoluchnomu stani [Factors influencing the choice of profession of technical students from secondary schools, which were previously in poor condition]. *Journal of Psychology in Africa*, no. 16, pp. 3–16. DOI: 10.1080/14330237.2006.10820099 (accessed 27 August 2020).

9. P.Akosah-Tvumasi, T. Emeto, D. Lindsaj, K. Cej. A systematic review of the factors influencing young people's career choices is the role of culture. *Frontiers in Education*. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/educ.2018.00058/full#B1> (accessed 27 August 2020).

10. Spivpracya u sferi osviti [Cooperation in the field of education]. 2019. Available at: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/4965-spivpracya-v-galuzi-osviti> (accessed 28 August 2020).

11. Ukrayina ta Kitaj [Ukraine and China]. Ministerstvo zakordonnih sprav Ukrayini. Available at: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (accessed 28 August 2020).